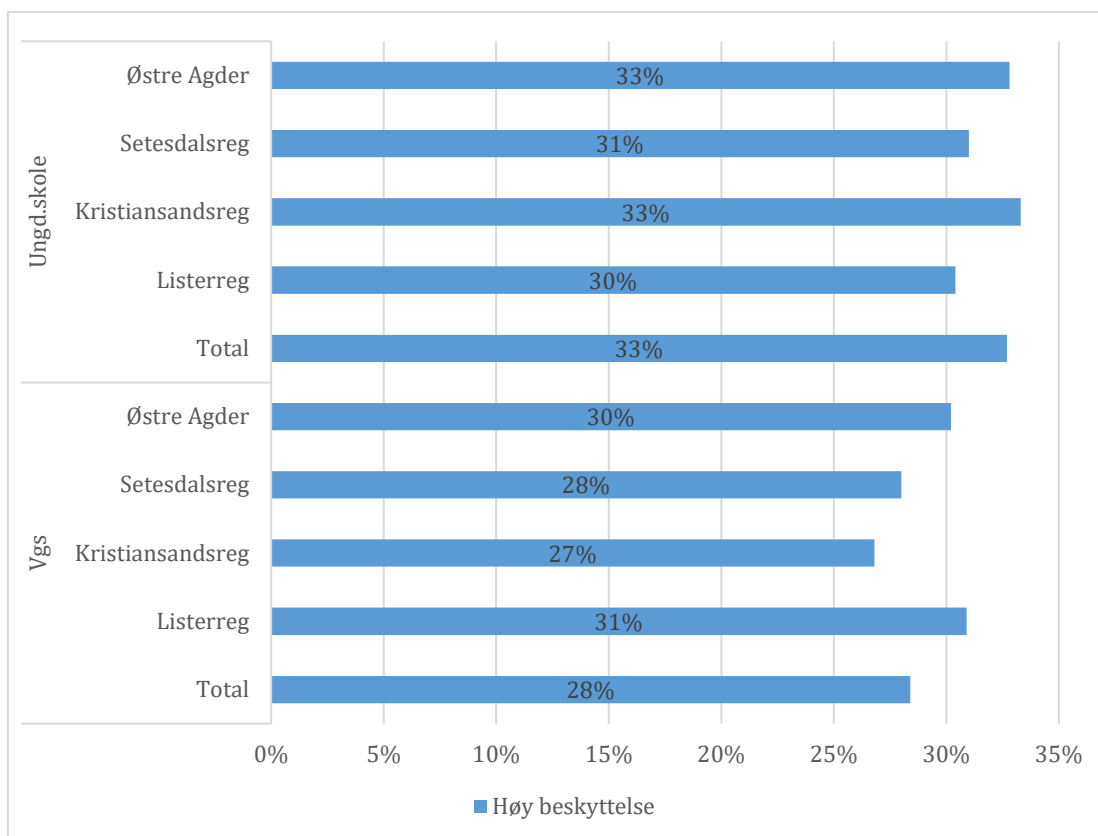

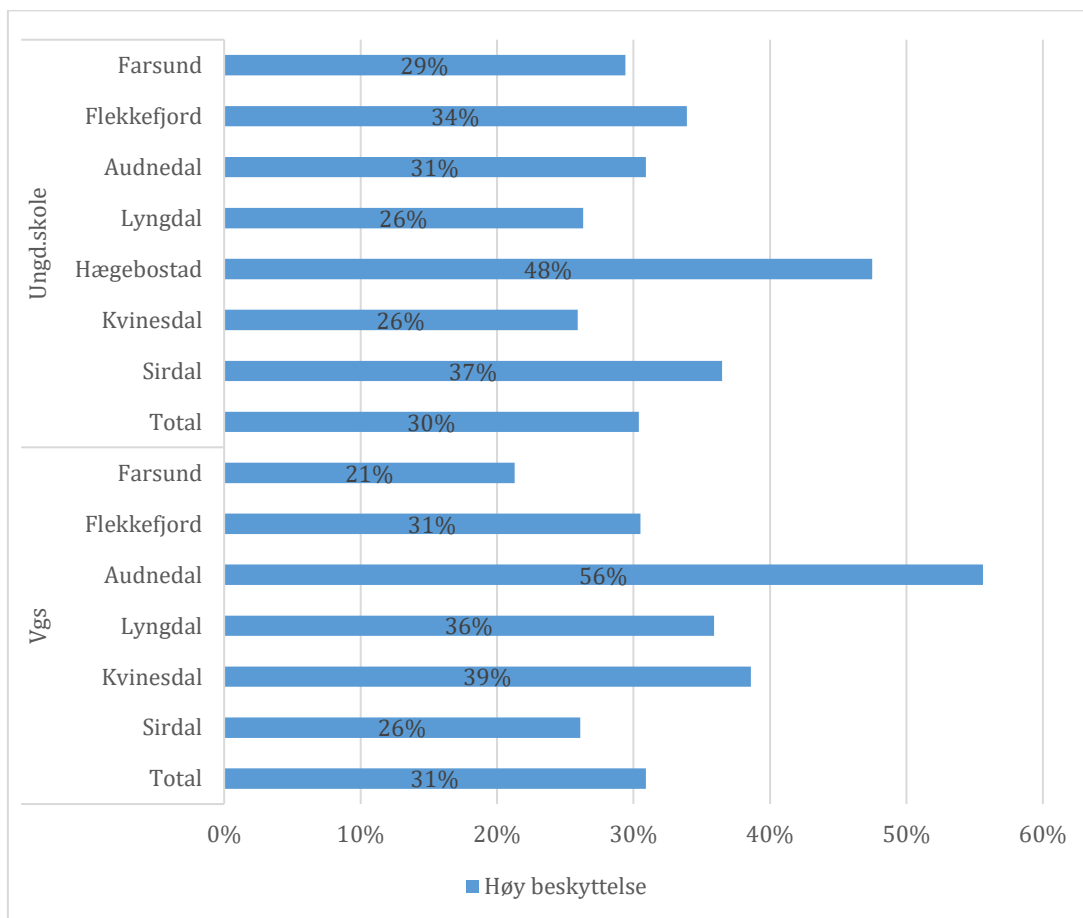
for elevene som trenger det mest. Det kan i så fall bety at det å etablere systemer for slikt samarbeid, ikke nødvendigvis har beskyttende buffereffekt for de mest utsatte ungdommene.

4.2.1 Variasjon i skolebeskyttelse mellom regioner

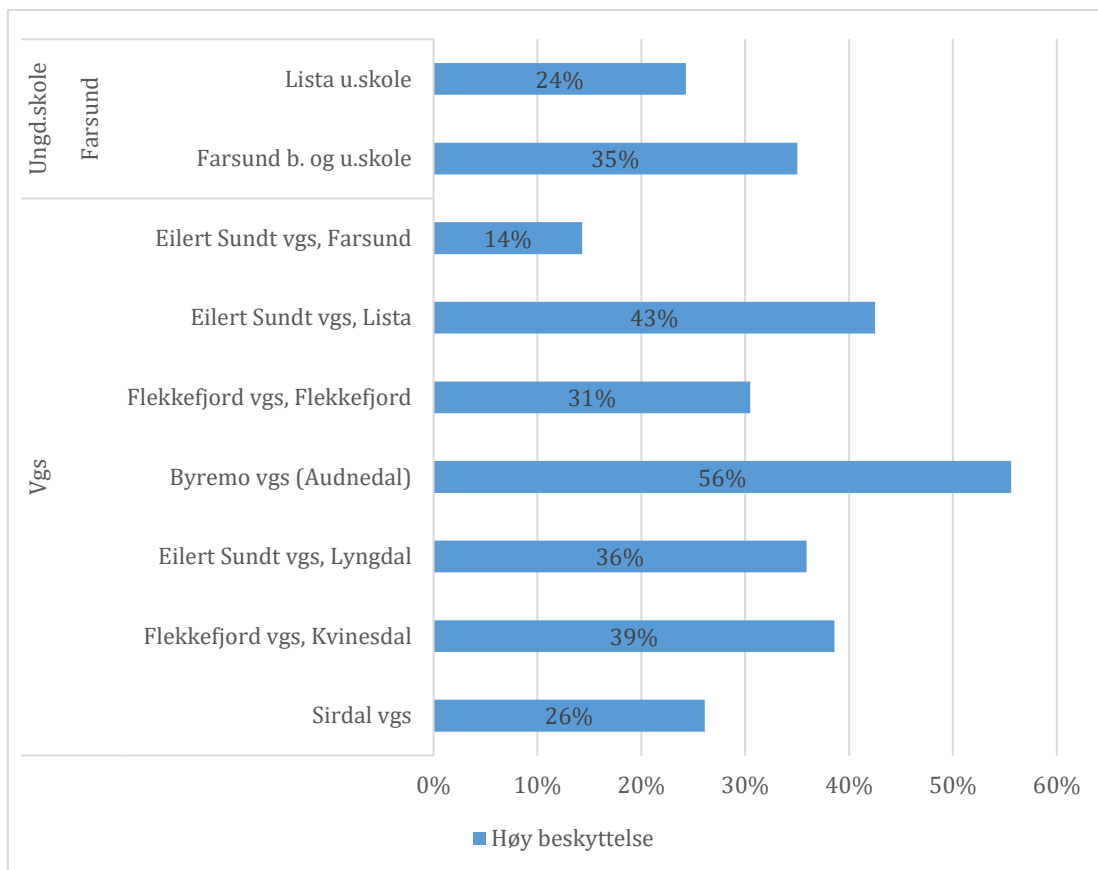

Figur 4.4 Andel elever i ungdomsskole og videregående skole med høy skolebeskyttelse fordelt på regioner i Agder

4.2.2 Variasjon i skolebeskyttelse mellom kommuner og skoler

Figur 4.5 Andel elever i ungdomsskole og videregående skole med høy skolebeskyttelse fordelt på kommuner

Figur 4.6 Andel elever i ungdomsskole og videregående skole med høy skolebeskyttelse fordelt på skoler (her inngår kun ungdomsskoler hvor det er flere ungdomsskoler i kommunen)

4.3 Nærmiljøbeskyttelse

Nedenfor har vi utformet en indikator for nærmiljøbeskyttelse som består av i alt tre sett av spørsmål fra ungdataundersøkelsen. Dette er:

- *Nærtilbudet*: Positive vurderinger av nærtilbudet basert på spørrebatteri om tre typer nærtilbud (idrett, kultur, møteplasser)
- *Fornøyd med lokalmiljø*: Spørsmål om hvor fornøyd de er med lokalmiljøet der de bor
- *Digital mobbing*: Spørsmål om ungdommene har vært utsatt for digital mobbing (fravær av digital mobbing indikerer positive trekk ved nærmiljøet)

Hver av de tre variablene kodes om i ulik grad av beskyttelse og slås deretter sammen til én beskyttelsesindikator. Skalaen varierer fra 0 til 5, dvs. at de med verdien 0 har lavest beskyttelse og de med verdien 5 har høyest beskyttelse. Videre har vi klassifisert ungdommene i tre omtrent like grupper etter verdien på nærmiljøbeskyttelse.

En stor del av forskningen på lokalsamfunnet har tatt utgangspunkt i at barn og unges utvikling varierer i lokalsamfunn med ulik levestandard. Et sentralt spørsmål i denne forskningen er om nabolaget betyr noe for barn og unges utvikling, ut over det som kan forklares ved egenskaper i familien eller foreldrekapasiteten. I kjølvannet av det første spørsmålet har forskningen også vært opptatt av hva slags mekanismer i lokalsamfunnet som eventuelt kan forklare variasjoner i barn og unges utvikling (helse, utdanning, normbrytende atferd og annet).

Det første spørsmålet ble belyst gjennom et eksperiment i Chicago (i perioden 1976 til 1998) der de studerte over 7000 familier i kommunale boliger som flyttet til andre områder med ulik levestandard (Gautreaux-eksperimentet). Senere analyser av langtidseffekten viser at barn av familier som flyttet til boligområder med høyere levestandard, har hatt en mer positiv utvikling enn de som flyttet til mindre velstående områder (Duncan & Zuberi 2006). I følge Aliprantis (2017) har resultatene av eksperimentet blitt brukt som dokumentasjon på at det finnes en positiv nabolagseffekt.

I perioden 1994-1998 ble det gjennomført et tilsvarende eksperiment i USA (MOT-programmet). Programmet ble gjennomført ved at en gruppe lavinntektsfamilier fikk tildelt boligkuponger som kun kunne brukes til å leie bolig i nabolag med høyere levestandard, mens en annen gruppe fikk tilsvarende kuponger uten tilsvarende krav til bosted. Formålet med eksperimentet var å finne svar på om de som flyttet til nabolag med lite fattigdom, endret atferd og helsestilstand. Undersøkelser av forsøket har imidlertid vist noe mer blandede resultater enn analysene av det første eksperimentet. De som flyttet til nabolag med lav grad av fattigdom opplevde å få bedre psykisk og fysisk helse, men resultatene for barn og unges utvikling har vist seg å være noe mer variable (Umblis m.fl. 2019).

4.4 Deltakelse

I denne undersøkelsen består indikatoren for deltakelse av tre sett av spørsmål fra ungdataundersøkelsen. Dette er:

- *Organisasjonsmedlemskap*: Om de er eller har vært med i organisasjoner, klubber, lag eller foreninger etter at de fylte 10 år.
- *Organisasjonsmøte*: Spørrebatteri om deltakelse i organiserte aktiviteter i dag.
- *Media*: Spørsmål om bruk av sosiale medier

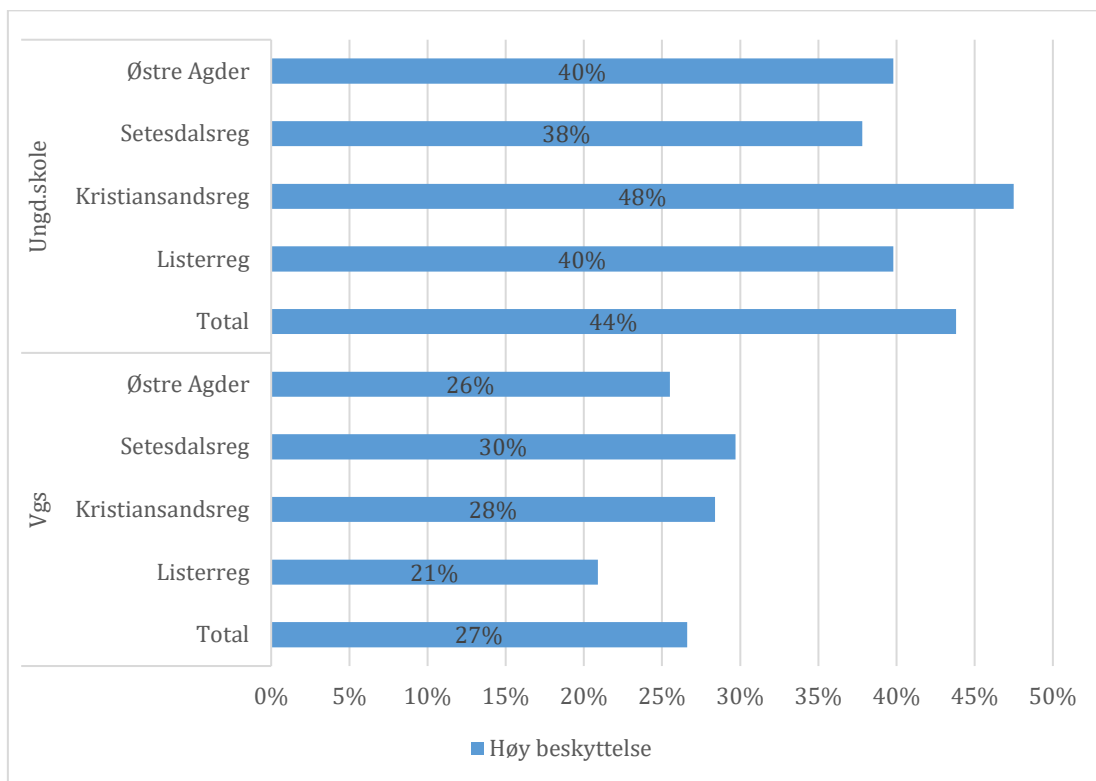
Hver av de tre variablene kodes om i ulik grad av beskyttelse og slås deretter sammen til én beskyttelsesindikator. Skalaen varierer fra 0 til 4, dvs. at de med verdien 0 har lavest beskyttelse og de med verdien 4 har høyest beskyttelse. Også her har vi klassifisert ungdommene i tre grupper etter grad av deltakelse.

Et kvalitetsaspekt ved nærmiljøet som ofte trekkes frem, er tilgangen til og kvaliteten på ulike typer aktivitetstilbud. Den grunnleggende antakelsen er at ungdoms deltakelse i organiserte aktiviteter har betydning for deres atferd og helse. Generelt viser imidlertid forskningen at organisasjonsdeltakelse ikke entydig kan betraktes som en beskyttende faktor. Blant annet er det gjennomført en rekke undersøkelser som har vist at det er en sammenheng mellom deltakelse i idrettsorganisasjoner og et høyt forbruk av alkohol (Sønderlund 2013, Kwan m.fl. 2014, Zhou og Heim 2014). Ifølge Zhou og Heim (2014) finnes det flere ulike forklaringer på denne sammenhengen, men alle peker i retning av at sosiale mekanismer fremstår som spesielt sterkere innenfor idretten, og at disse mekanismene øker forventninger til, eller presset på, å drikke alkohol. En stor del av disse undersøkelsene er imidlertid gjennomført i USA, og det er kjent at alkoholkulturen varierer mye mellom land. Dessuten finner vi også eksempler på undersøkelser som ikke finner en slik sammenheng (Scholes-Balog 2016). Samtidig finnes det også flere studier av andre typer organisasjoner som viser til mindre alkoholbruk blant deltakende ungdom. Dette gjelder spesielt i religiøse miljøer eller organisasjoner (Rew og Wong 2006, Dohn m.fl. 2014, Russel m.fl. 2020). Dette viser at deltakelse ikke i seg selv representerer en beskyttende faktor, men at det avhenger av normer og regler innenfor de ulike organisasjonene. Det er grunn til å tro at slike normer også kan variere mellom ulike land.²

Undersøkelser som har tatt for seg sammenhengen mellom idrett og psykiske helse finner gjennomgående positive resultater, det vil si at idrett og fysisk aktivitet fremmer god psykisk helse. Jewett m.fl. (2014) viser at deltakelse i idrett bidrar til redusert omfang av psykiske plager, og ifølge forfatterne, kan derfor deltakelse i idrettsaktiviteter ha en beskyttende virkning mot psykiske plager blant ungdom. Med bakgrunn i en litteraturgjennomgang konkluderer også Lubans m.fl. (2016) med at fysisk aktivitet bidrar til å fremme kognitiv og mental helse, men at de underliggende mekanismene bak er uklare.

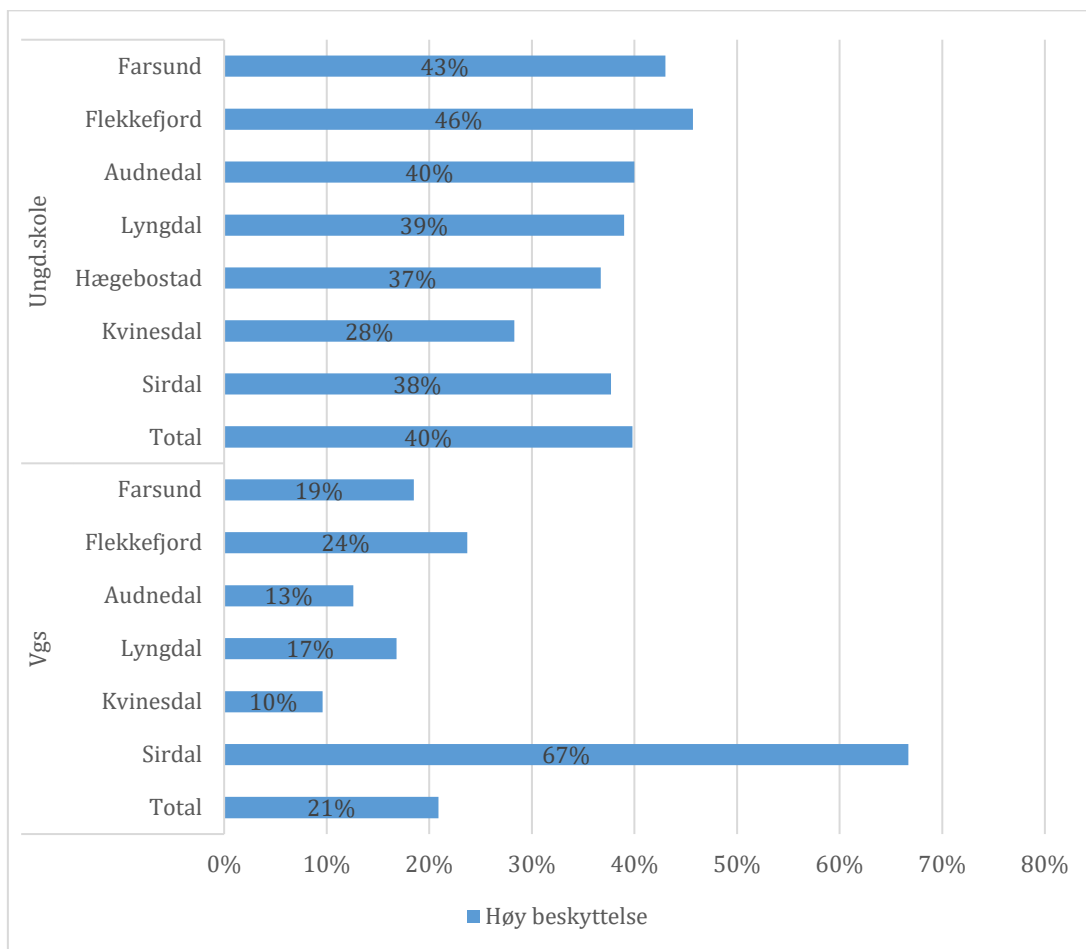
² I ungdataundersøkelsen fra Agder finner vi at de som deltar i organiserte idrettsaktiviteter drikker mindre alkohol enn de som ikke driver slik aktivitet. Ett unntak er imidlertid den gruppen ungdom som driver med fysisk aktivitet i treningsstudio eller helsestudio.

4.4.1 Variasjon i deltakelse mellom regioner

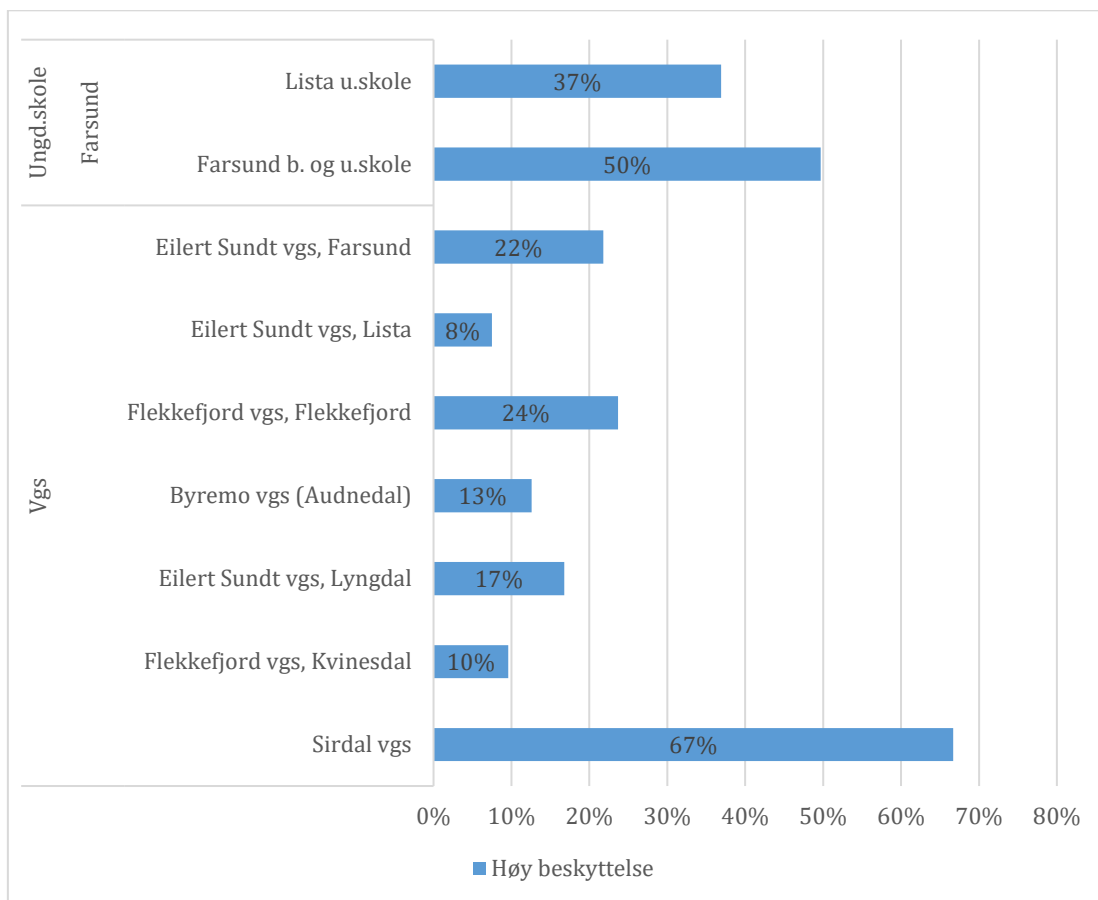

Figur 4.10 Andel elever i ungdomsskole og videregående skole med høy grad av deltakelse fordelt på regioner i Agder

4.4.2 Variasjon i deltakelse mellom kommuner og skoler

Figur 4.11 Andel elever i ungdomsskole og videregående skole med høy grad av deltakelse fordelt på kommuner i Listerregionen

Figur 4.12 Andel elever i ungdomsskole og videregående skole med høy grad av deltakelse fordelt på skoler i Listerregionen (her inngår kun ungdomsskoler hvor det er flere ungdomsskoler i kommunen)

4.5 Sosiale relasjoner

Nedenfor har vi benyttet tre spørsmål fra ungdataundersøkelsen for å måle vennerelasjoner. Dette er:

- *Vennerelasjoner*: Spørsmål om antall venner de vanligvis er sammen med
- *Støtte fra venner*: Spørsmål om ungdommene har venner å snakke med ved personlige problemer i vanskelige situasjoner
- *Støtte fra andre voksne*: Spørsmål om ungdommene har andre voksne (enn foreldre og lærer) å snakke med ved personlige problemer i vanskelige situasjoner

Hver av de tre variablene kodes om i ulik grad av beskyttelse og slås deretter sammen til én beskyttelsesindikator. Skalaen varierer fra 0 til 4, dvs. at de med verdien 0 har lavest beskyttelse og de med verdien 4 har høyest beskyttelse. Videre har vi klassifisert alle elevene i tre omtrent like grupper etter verdien på indikatoren for sosiale relasjoner.

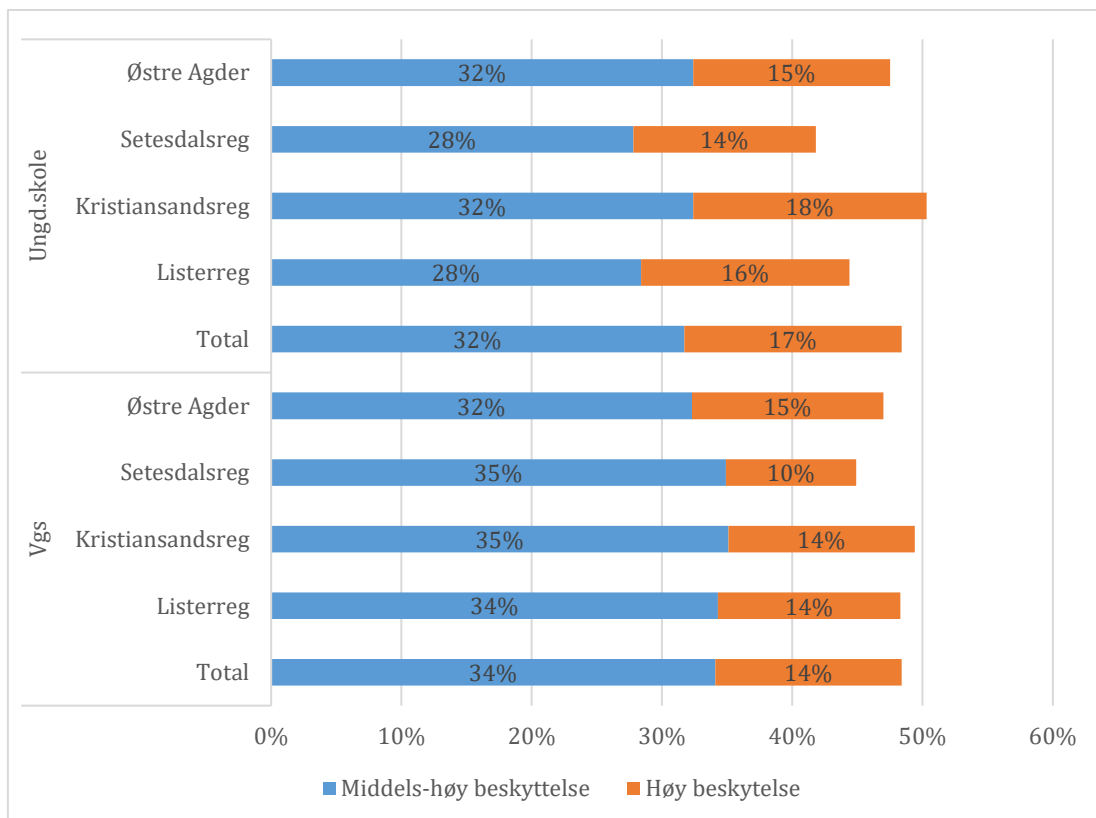
Mye av litteraturen har vært opptatt av å belyse betydningen av vennerelasjoner eller jevnaldrende som en risikofaktor, det vil si hvordan negativ atferd eller rusbruk påvirkes av slike relasjoner (Leung 2014). Et sentralt spørsmål her er om sammenhengen mellom egenskapene ved vennemiljøet og den enkelte ungdoms normbrytende atferd skyldes seleksjon eller påvirkning. Seleksjonsforklaringen innebærer at ungdom velger likesinnede venner (seleksjon), og at atferden derfor gjenspeiler hvilke venner de velger. Påvirkningsforklaringen innebærer at ungdom aktivt påvirkes av det vennemiljøet de er en del av.

Selv om mye av forskning på vennemiljøer har vært opptatt av den negative påvirkningen, finnes det også en del forskning som har undersøkt hvorvidt vennerelasjoner kan ha en beskyttende faktor. Denne viser at gode vennerelasjoner gjennomgående har en positiv betydning for ungdoms psykiske helse (Rageliené 2016, Loades m.fl. 2020). I følge Rageliené (2016) kan de positive sammenhengene forklares med at gode vennerelasjoner bidrar til å utvikle ungdoms identitet, selvtillit og empati. Vennerelasjoner kan således både ha en positiv effekt på den mentale helsen som følge av at sosiale relasjoner bidrar til å skape identitet og tilhørighet, og en negativ innvirkning på ulike typer normbrytende atferd. Hvorvidt vennerelasjoner har en beskyttende effekt, synes å være avhengig av normer og atferd i vennemiljøet.

Et eksempel på at ungdomsmiljøet kan ha en beskyttende virkning, finner vi hos Jain og Cohen (2013) som har undersøkt hvorvidt negative effekter av det å være utsatt for vold, motvirkes av ulike beskyttelsesfaktorer. Resultatene viser at både familien og vennemiljøet kan ha en beskyttende virkning. Det fremgår også at for de eldste ungdommene kan vennemiljøet ha en vel så stor beskyttende virkning som familien. Et annet eksempel er Walters (2020) som gjennom en longitudinell undersøkelse har studert betydningen prososiale venner har på kriminelle aktiviteter og bruk av illegale rusmidler. Ifølge forfatteren viser resultatene at prososiale venner fungerer som en beskyttende buffer mot fremtidig kriminalitet og bruk av illegale rusmidler. Andre undersøkelser har vist at positive vennerelasjoner kan kompensere for risiko knyttet til konflikter i familien og for risiko i lokalmiljøet (McCauley m.fl. 2019, Criss m.fl. 2017). Flere har

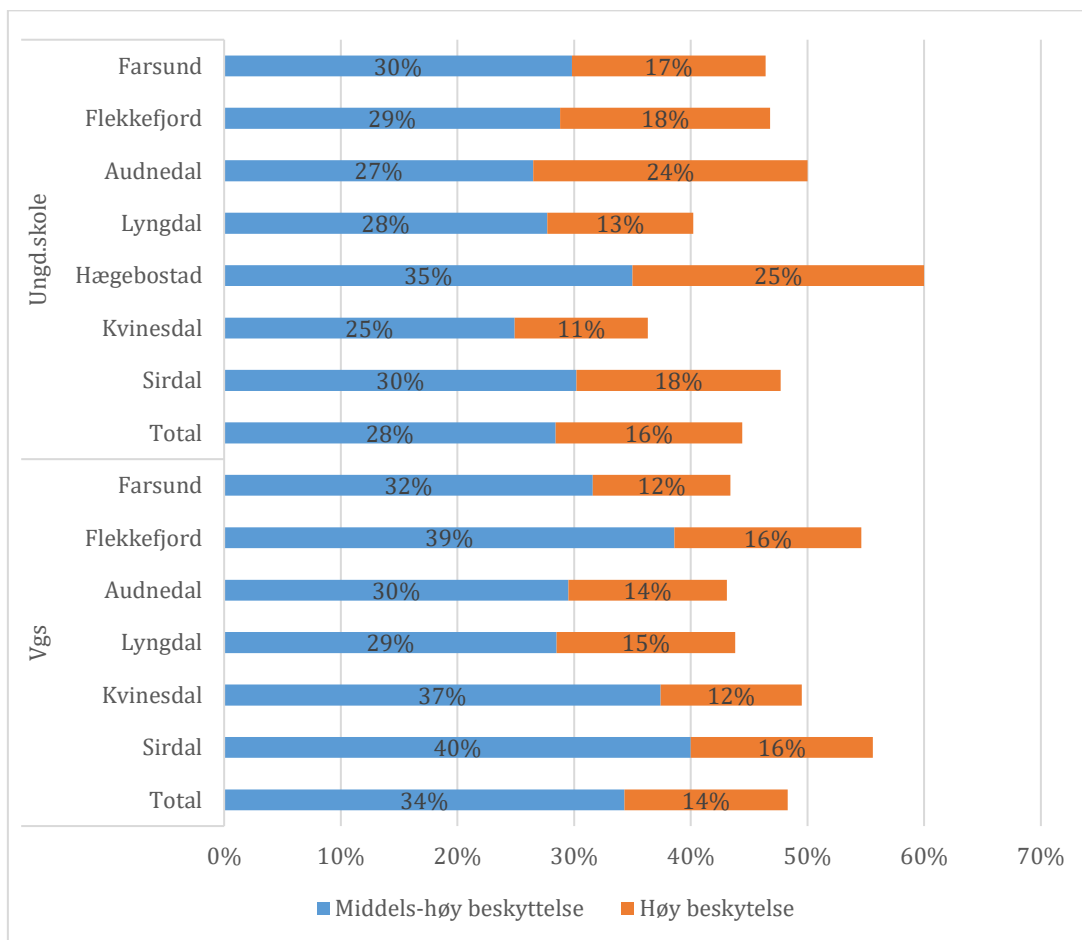
samtidig pekt på at betydningen av vennerelasjonene øker jo eldre ungdommen blir (Elizabeth Kim m.fl. 2015).

4.5.1 Variasjon i sosiale relasjoner mellom regioner

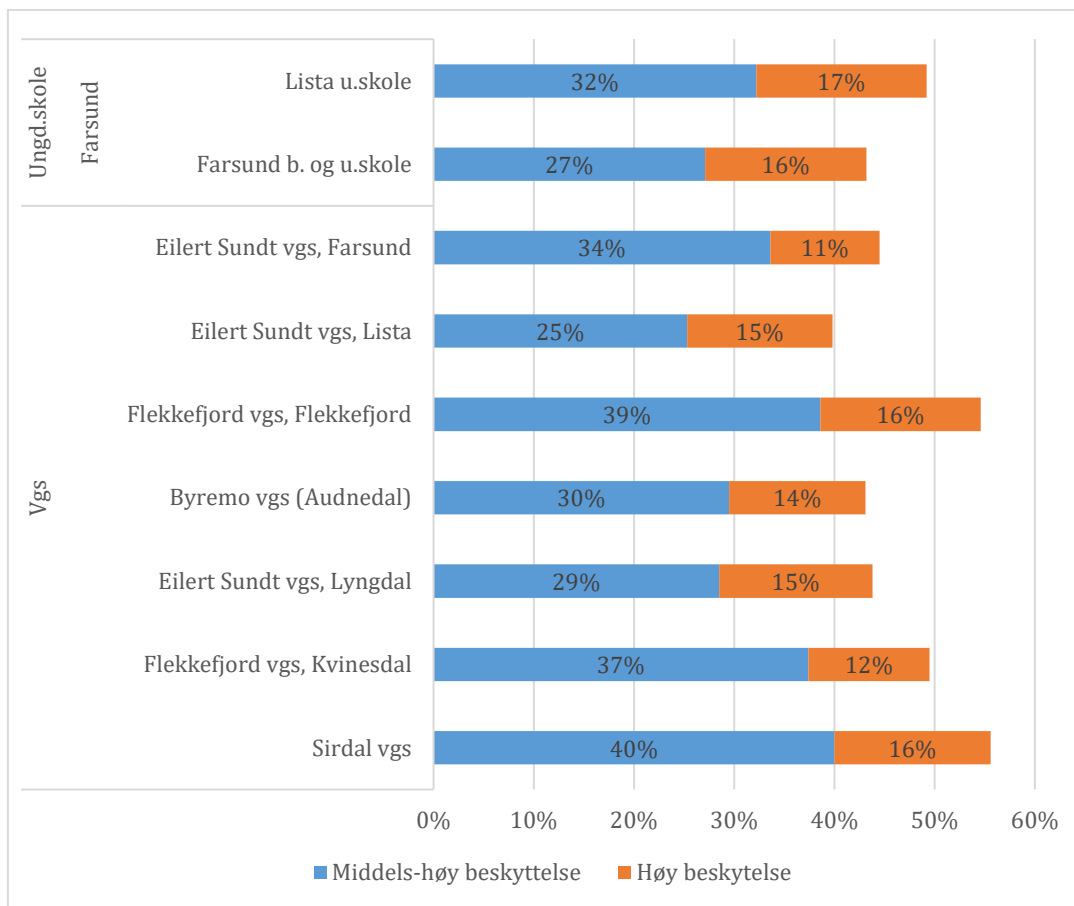

Figur 4.13 Andel elever i ungdomsskole og videregående skole med middels-høy og høy grad av sosiale relasjoner fordelt på regioner i Agder

4.5.2 Variasjon i sosiale relasjoner mellom kommuner og skoler

Figur 4.14 Andel elever i ungdomsskole og videregående skole med middels-høy og høy grad av sosiale relasjoner fordelt på kommuner i Listerregionen

Figur 4.15 Andel elever i ungdomsskole og videregående skole med middels-høy og høy grad av sosiale relasjoner fordelt på skoler i Listerregionen (her inngår kun ungdomsskoler hvor det er flere ungdomsskoler i kommunen)

5. Sammenstilling på kommune- og skolenivå

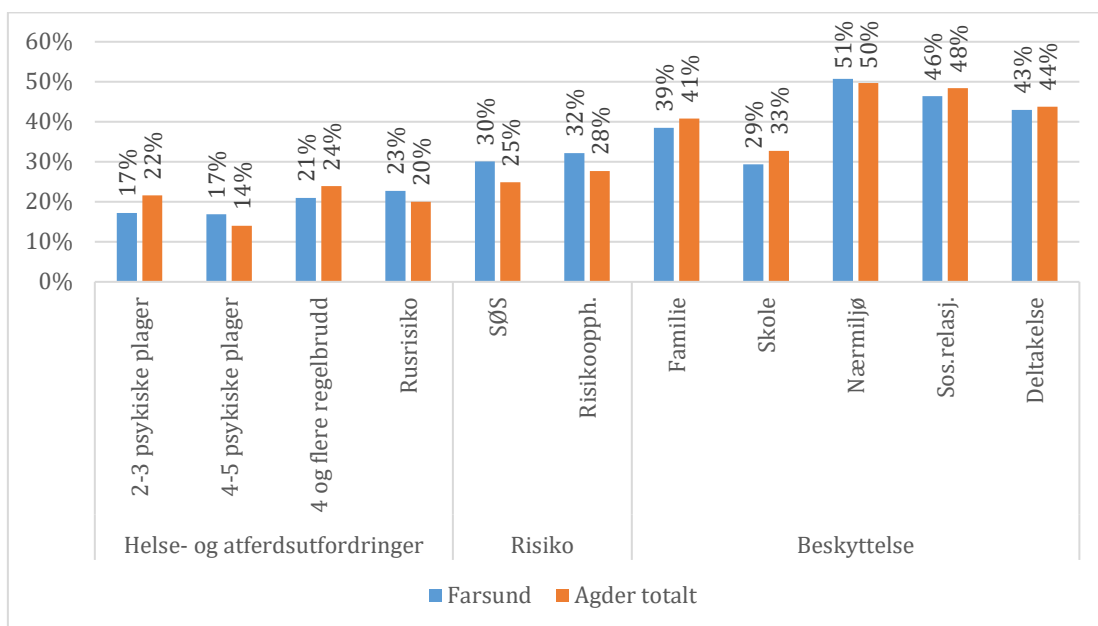
Denne delen inneholder en oversikt over indikatorene for helse- og atferdsutfordringer, risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer for hver enkelt kommune i Listerregionen. Resultatene er presentert samlet for hver kommune i form av søylediagrammer og tabeller. I kommuner med flere ungdomsskoler er resultatene for hver enkelt skole presentert i tabellform. Resultatene for de videregående skolene er presentert kun på skolenivå. Tabellen under viser definisjonen av de ulike indikatorene som presenteres i kapitlet.

Tabell 5.1 Definisjon av indikatorer som inngår i figurer og tabeller

Helse- og atferdsutfordringer	2-3 psykiske plager	Andel elever med 2-3 av i alt 5 psykiske plager
	4-5 psykiske plager	Andel elever med 4-5 av i alt 5 psykiske plager
	4 og flere regelbrudd	Andel elever med 4 og flere regelbrudd
	Rusrisiko	Andel elever med risikofylt bruk av rusmidler
Risiko	SØS	Andel med lav sosioøkonomisk status
	Risikooppnopning	Andel elever med 2 eller flere risikofaktorer (familie, skole, nærmiljø, sosiale relasjoner, deltakelse)
Beskyttelse	Familie	Andel elever med høy familiebeskyttelse (spesielt gode relasjoner til foreldre)
	Skole	Andel elever med høy skolebeskyttelse (spesielt gode relasjoner til skolen)
	Nærmiljø	Andel elever med opplevd godt nærmiljø
	Sosiale relasjoner	Andel elever med spesielt gode sosiale relasjoner
	Deltakelse	Andel elever med høy grad av deltakelse

Enkelte av tallene i figurene og tabellene i dette avsnittet kan avvike med ett prosentpoeng fra tilsvarende tall oppgitt tidligere i rapporten. Forklaringen er at vi i dette avsnittet har summert sammen kategorier for regelbrudd (4-10 og 11 og flere regelbrudd), SØS (< 12,5 % og 12,5-25 %), risikooppnopning (2 risikofaktorer og 3-5 risikofaktorer), nærmiljøbeskyttelse og sosiale relasjoner. Desimalberegningene i summeringene innebærer dermed at tallene kan avvike med +/- ett prosentpoeng.

5.1 Farsund

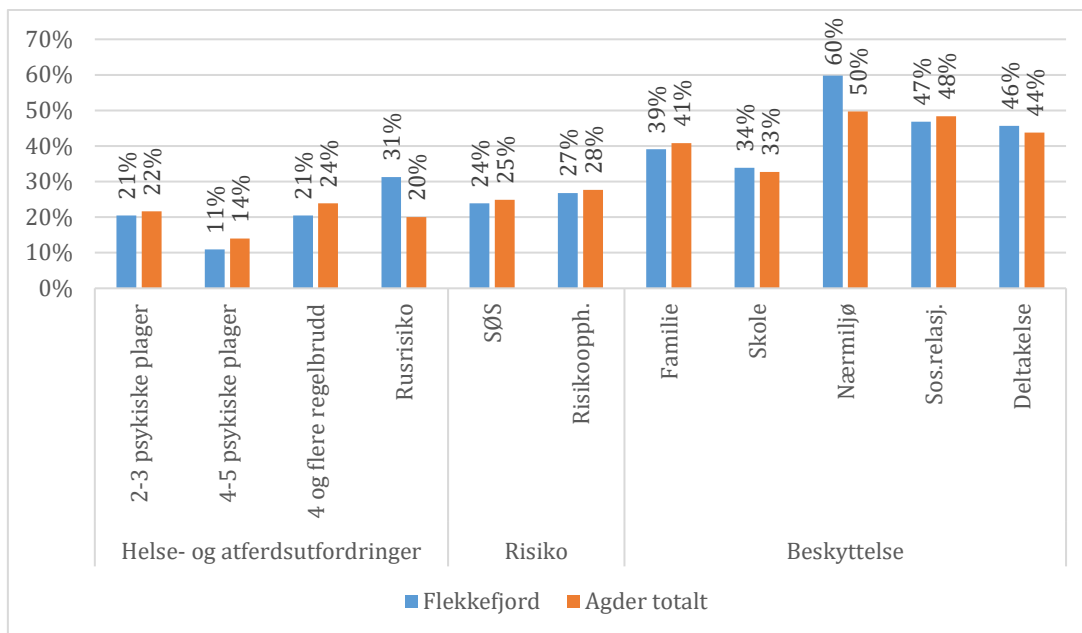

Figur 5.1 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse i Farsund kommune og Agder totalt, ungdomsskoleelever (i figuren inngår det to ungdomsskoler)

Tabell 5.2 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse blant elever på ungdomsskolene i Farsund kommune og Agder totalt

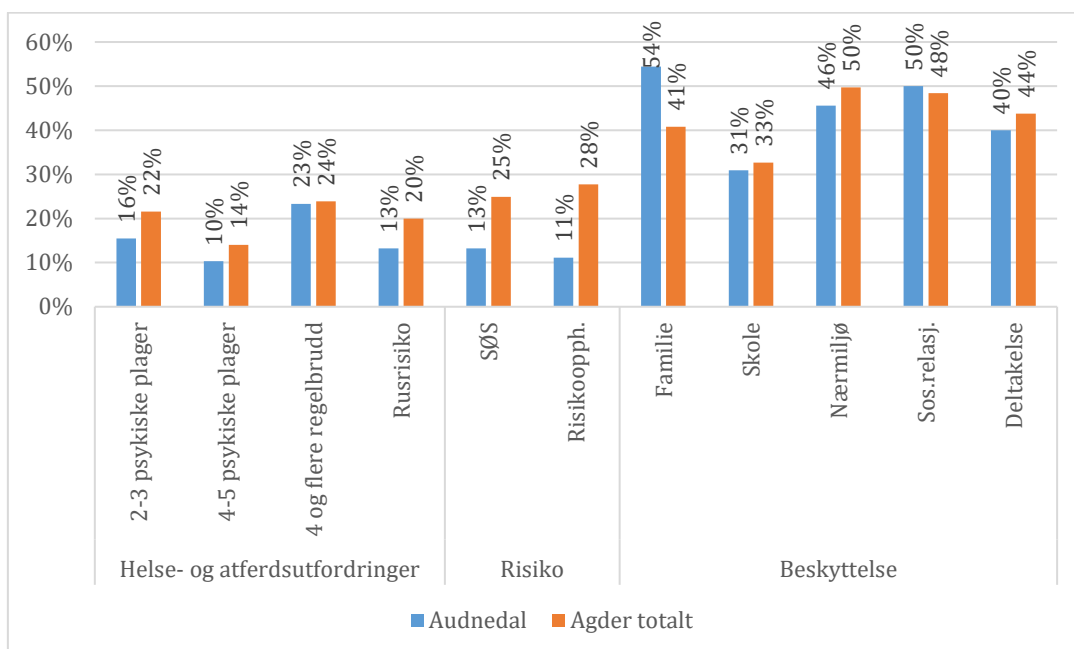
		Lista u.skole	Farsund b. og u.skole	Agder totalt
Helse- og atferd	2-3 psykiske plager	19 %	15 %	22 %
	4-5 psykiske plager	18 %	16 %	14 %
	4 og flere regelbrudd	28 %	13 %	24 %
	Rusrisiko	31 %	13 %	20 %
Risiko	SØS	38 %	22 %	25 %
	Risikooppbopning	39 %	25 %	28 %
Beskyttelse	Familie	35 %	43 %	41 %
	Skole	24 %	35 %	33 %
	Nærmiljø	44 %	58 %	50 %
	Sosiale relasjoner	49 %	43 %	48 %
	Deltakelse	37 %	50 %	44 %

5.2 Flekkefjord

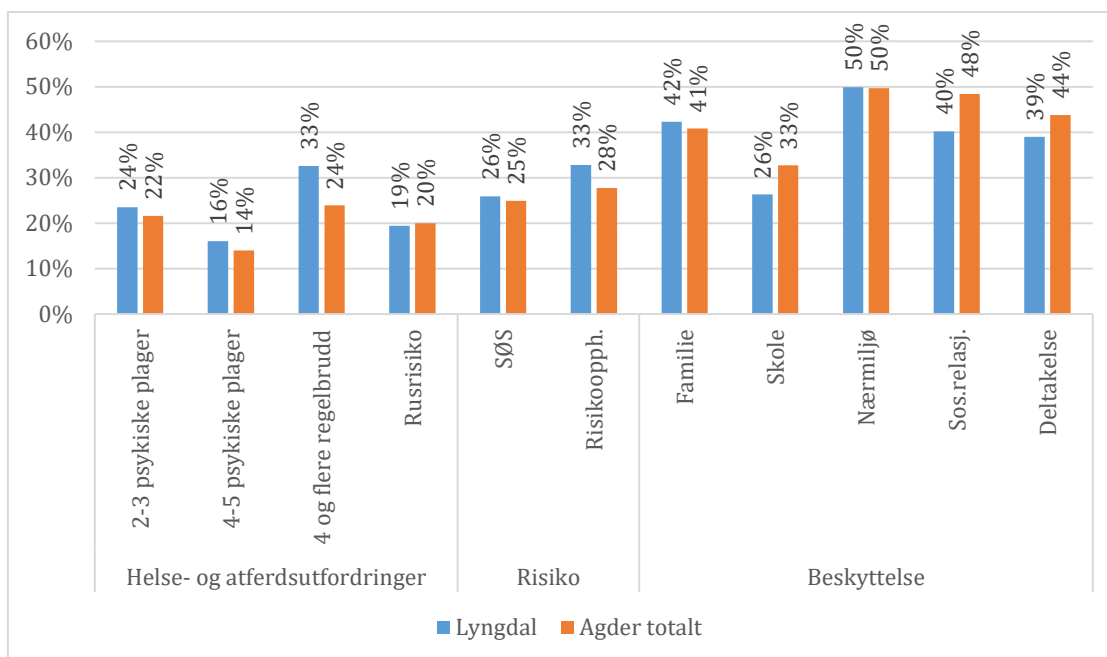
Figur 5.2 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse i Flekkefjord kommune og Agder totalt, ungdomsskoleelever (i figuren inngår det én ungdomsskole)

5.3 Audnedal

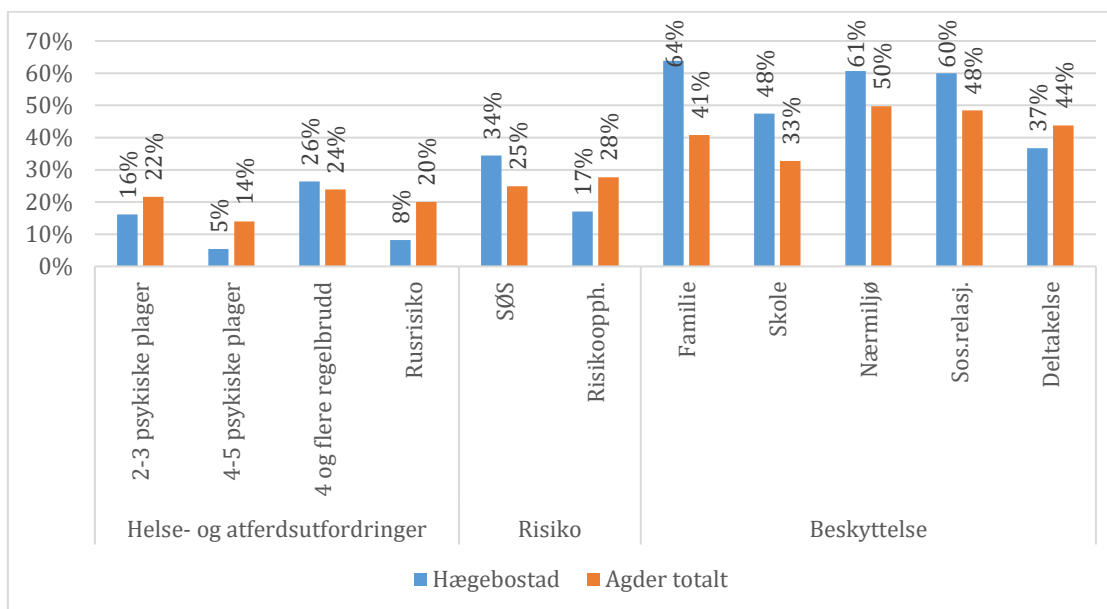
Figur 5.3 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse i Audnedal kommune og Agder totalt, ungdomsskoleelever (i figuren inngår det én ungdomsskole)

5.4 Lyngdal

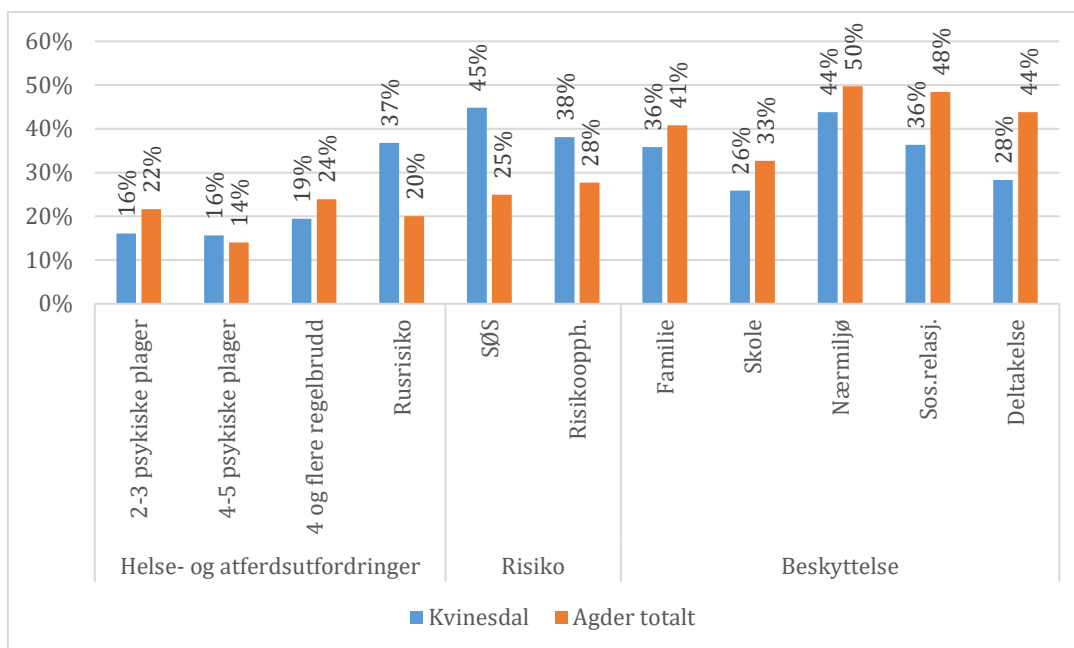
Figur 5.4 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse i Lyngdal kommune og Agder totalt, ungdomsskoleelever (i figuren inngår én ungdomsskole)

5.5 Hægebostad

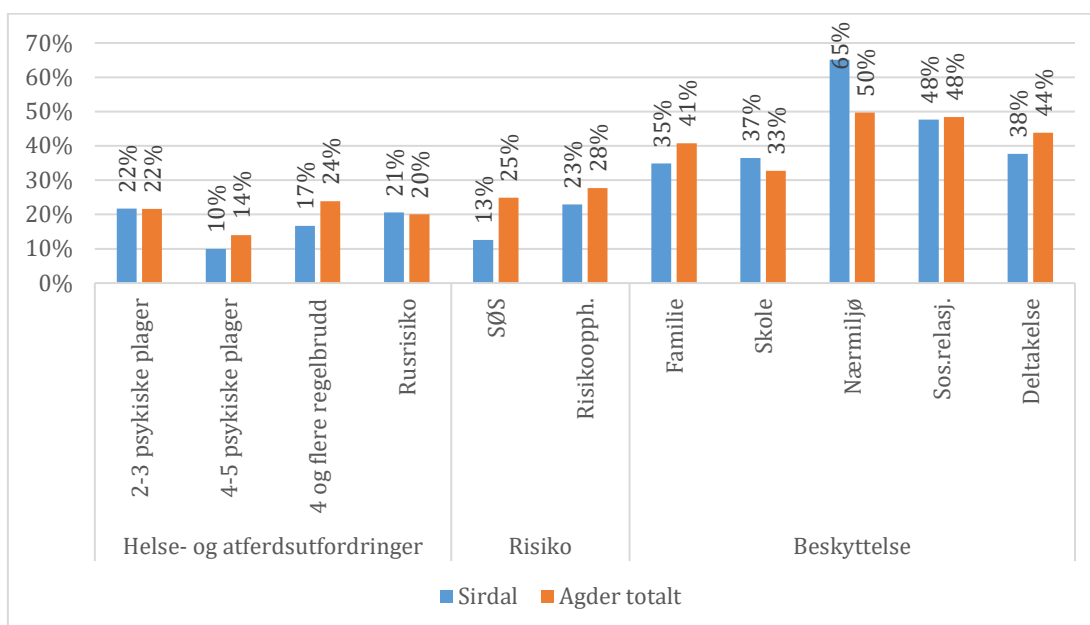
Figur 5.5 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse i Hægebostad kommune og Agder totalt, ungdomsskoleelever (i figuren inngår én ungdomsskole)

5.6 Kvinesdal

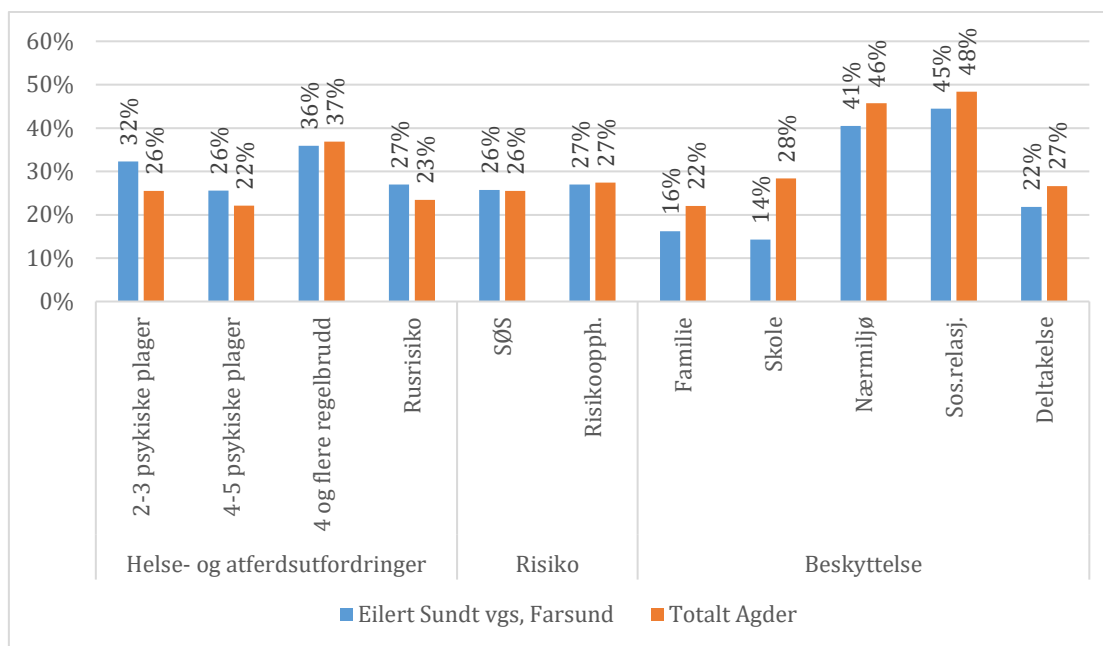
Figur 5.6 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse i Kvinesdal kommune og Agder totalt, ungdomsskoleelever (i figuren inngår én ungdomsskole)

5.7 Sirdal

Figur 5.7 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse i Sirdal kommune og Agder totalt, ungdomsskoleelever (i figuren inngår én ungdomsskole)

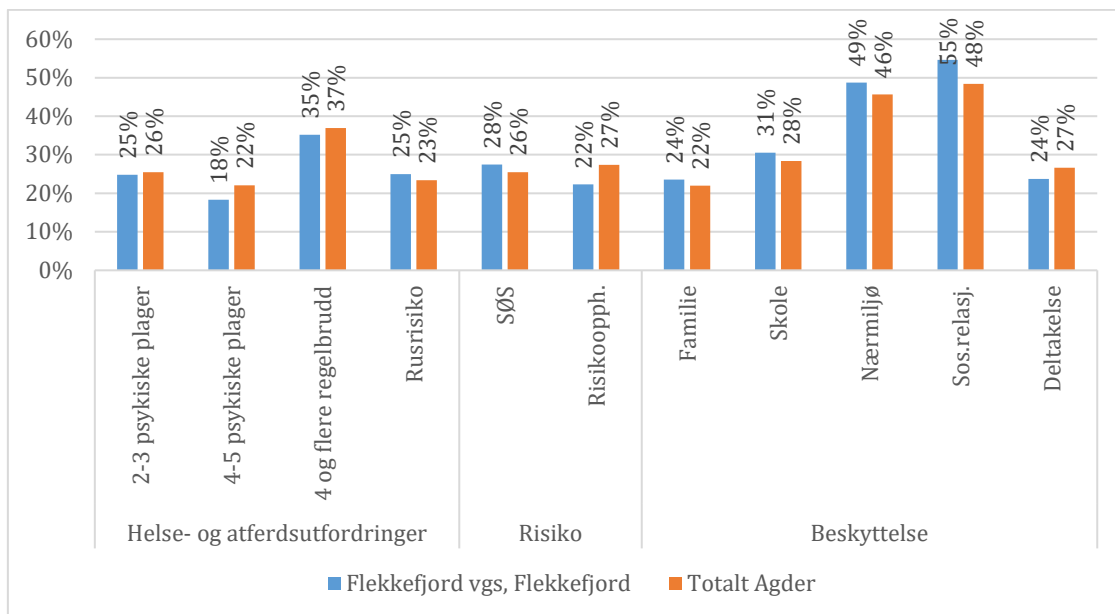
5.8 Videregående skoler

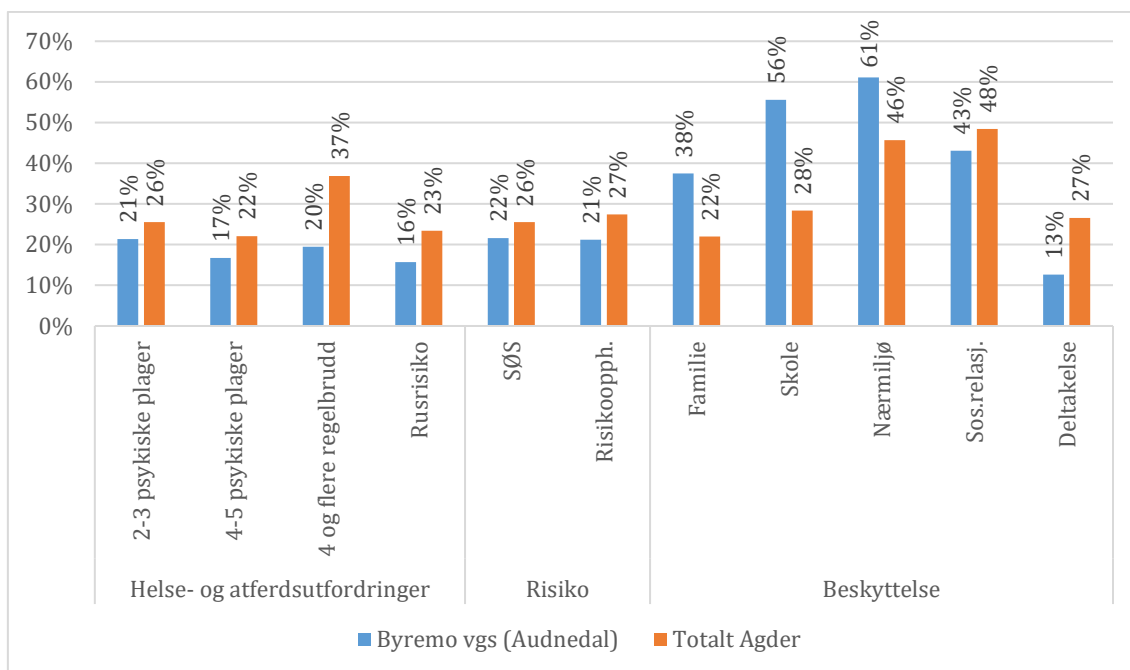
Figur 5.8 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse ved Eilert Sundt vgs (Farsund) og blant elever i videregående totalt i Agder

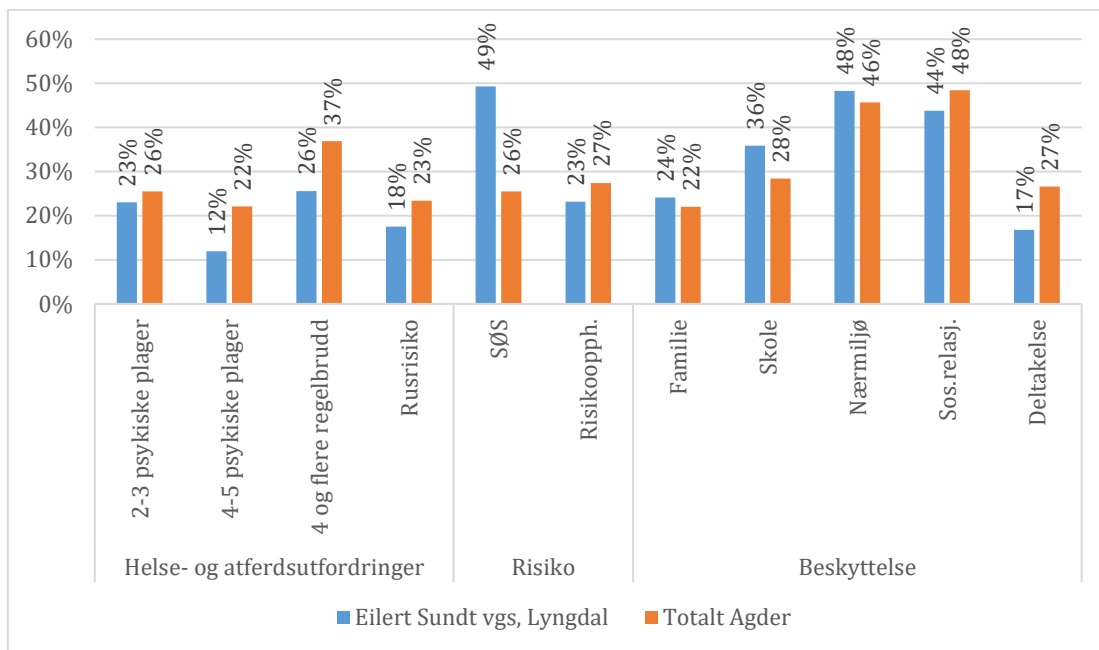
Figur 5.9 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse ved Eilert Sundt vgs (Lista) og blant elever i videregående totalt i Agder

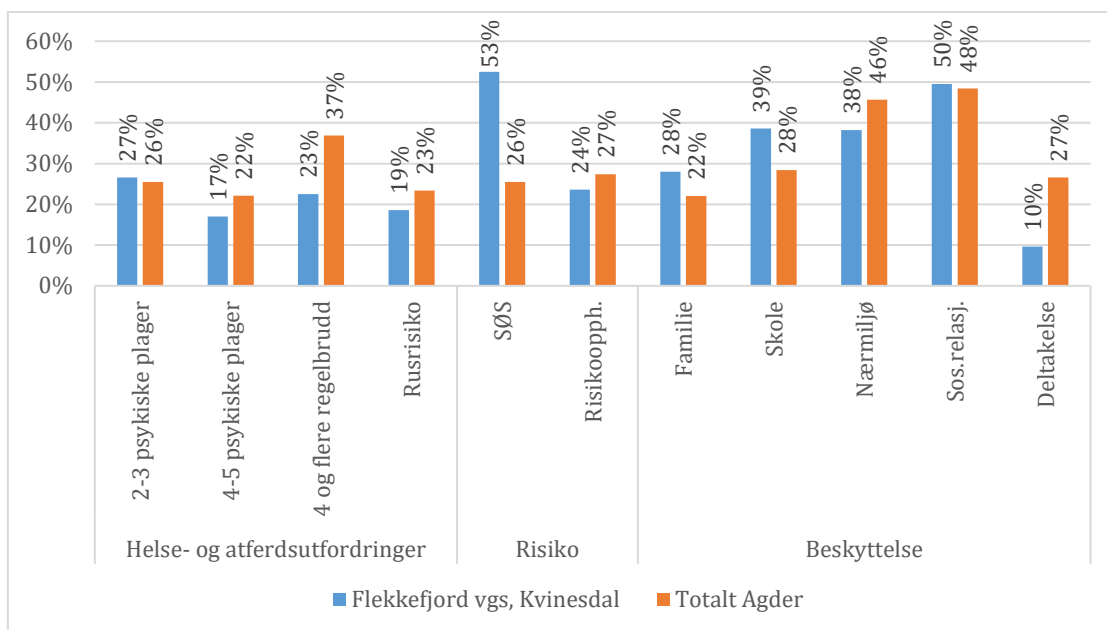
Figur 5.10 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse ved Flekkefjord videregående skole (Flekkefjord) og blant elever i videregående totalt i Agder

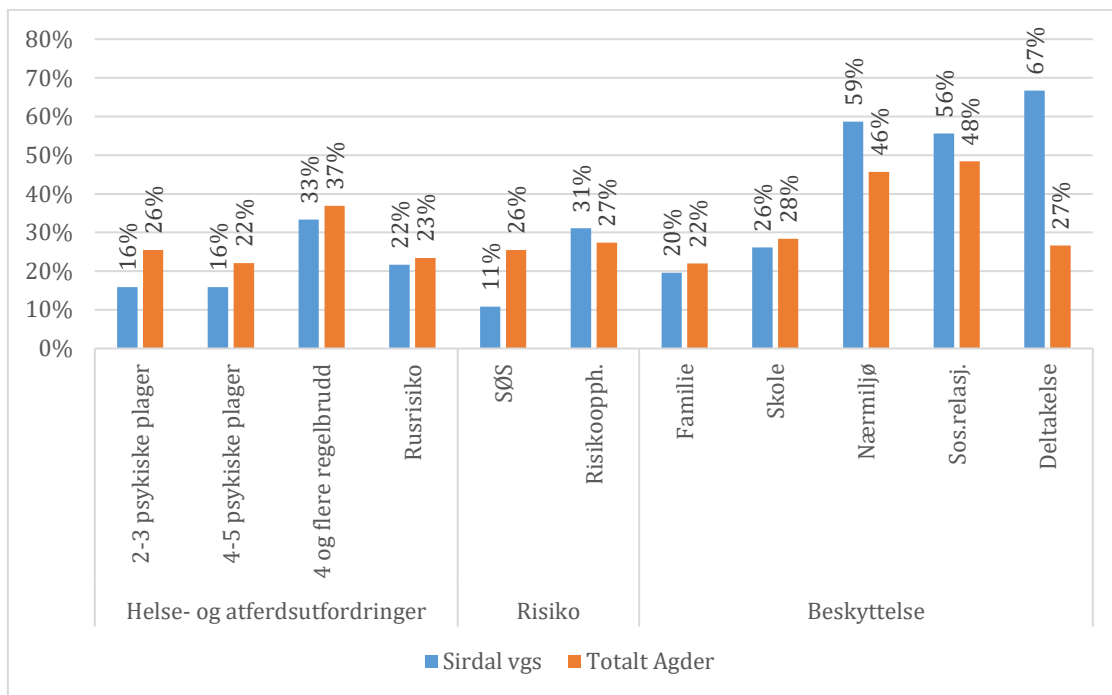
Figur 5.11 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse ved Byremo videregående skole (Audnedal) og blant elever i videregående totalt i Agder

Figur 5.12 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse ved Eilert Sundt videregående skole (Lyngdal) og blant elever i videregående totalt i Agder

Figur 5.13 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse ved Flekkefjord videregående skole (Kvinesdal) og blant elever i videregående totalt i Agder

Figur 5.14 Helse- og atferdsutfordringer, risiko og beskyttelse ved Sirdal videregående skole og blant elever i videregående totalt i Agder

Referanser

- Adler, N. E., & Stewart, J. (2010). Health disparities across the lifespan: meaning, methods, and mechanisms. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1186, 5–23. <https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.2009.05337.x>
- Aliprantis, D. (2017). Assessing the evidence on neighborhood effects from Moving to Opportunity. *Empir Econ* 52, 925–954. <https://doi.org/10.1007/s00181-016-1186-1>
- Bentsen, A., Kristiansen, R., Møller, G. og Vardheim, I. (2016). Ung i Agder2016. Kompetansesenter rus – region sør, Borgestadklinikken
- Bonell, C., Parry, W., Wells, H., Jamal, F., Fletcher, A., Harden, A., Thomas, J., Campbell, R., Petticrew, M., Murphy, S., Whitehead, M., & Moore, L. (2013). The effects of the school environment on student health: a systematic review of multi-level studies. *Health & place*, 21, 180–191. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2012.12.001>
- Bye, K.E. og Skretting, A. (2017). Bruk av rusmidler og tobakk blant 15-16 åringer. Resultater fra ESPAD 1995-2015. Folkehelseinstituttet.
- Bøe T., Serlachius A.S., Sivertsen B., Petrie K.J., Hysing M. (2018). Cumulative effects of negative life events and family stress on children's mental health: the Bergen Child Study. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2018 Jan;53(1):1-9. doi: 10.1007/s00127-017-1451-4.
- Carter, A. (2019). The Consequences of Adolescent Delinquent Behavior for Adult Employment Outcomes. *J Youth Adolescence* 48, 17–29 (2019). <https://doi.org/10.1007/s10964-018-0934-2>
- Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. J., & Anda, R. F. (2004). Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82(2), 217–225.
- Coyle, S., Weinreb, K.S., Davila, G. et al. (2021). Relationships Matter: The Protective Role of Teacher and Peer Support in Understanding School Climate for Victimized Youth. *Child Youth Care Forum*. <https://doi.org/10.1007/s10566-021-09620-6>
- Criss, M.M. m.fl. (2017). Parents and peers as protective factors among adolescents exposed to neighborhood risk. *Journal of Applied Developmental Psychology*, Volume 53, November 2017, Pages 127-138
- Dohn, M. N., Jiménez Méndez, S. A., Nolasco Pozo, M., Altagracia Cabrera, E., & Dohn, A. L. (2014). Alcohol use and church attendance among seventh through twelfth grade students, Dominican Republic, 2011. *Journal of religion and health*, 53(3), 675–689. doi.org/10.1007/s10943-012-9663-0
- Drugli, M.B. og Nordahl, T. (2016). Samarbeidet mellom hjem og skole. En oppsummering av aktuell kunnskap om hva som skaper et godt samarbeid mellom hjem og skole. Hentet fra: <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/samarbeid-mellom-hjem-og-skole/samarbeidet-mellom-hjem-og-skole/betydningen-av-skole-hjem-samarbeid/#>
- Duncan, G.J. & Zuberi, A. (2006). Mobility Lessons from Gautreaux and Moving to Opportunity. *Northwestern Journal of Law & Social Policy*, Vol. 1, issue 1 Summer.

- Duncan MJ, Patte KA, Leatherdale ST. (2021). Mental Health Associations with Academic Performance and Education Behaviors in Canadian Secondary School Students. *Canadian Journal of School Psychology*. February 2021. doi:10.1177/0829573521997311
- Edwards, V. J., Holden, G. W., Felitti, V. J., & Anda, R. F. (2003). Relationship between multiple forms of childhood maltreatment and adult mental health in community respondents: Results from the adverse childhood experiences study. *American Journal of Psychiatry*, 160(8), 1453–1460.
- Elizabeth Kim, B. K., Oesterle, S., Catalano, R. F., & Hawkins, J. D. (2015). Change in Protective Factors Across Adolescent Development. *Journal of applied developmental psychology*, 40, 26–37. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2015.04.006>
- Evans, G. W., Li, D., & Whipple, S. S. (2013). Cumulative risk and child development. *Psychological bulletin*, 139(6), 1342–1396. <https://doi.org/10.1037/a0031808>
- Farmer, S., & Hanratty, B. (2012). The relationship between subjective wellbeing, low income and substance use among schoolchildren in the north west of England: a cross-sectional study. *Journal of public health (Oxford, England)*, 34(4), 512–522. <https://doi.org/10.1093/pubmed/fds022>
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, a M., Edwards, V., Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245–258.
- Gaik, L.P. m.fl. (2010). Development of Antisocial Behaviour. *Social and Behavioral Sciences*, Volume 7 (383-388). doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.10.052.
- Galster, G.C. (2012). The Mechanism(s) of Neighbourhood Effects: Theory, Evidence, and Policy Implications. In: Van ham, M., Manley, D., Bailey, N., Simpson, L. & Maclennan, D. (eds.) *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*. Dordrecht: Springer Netherlands
- Gerard, J. M., & Buehler, C. (2004). Cumulative Environmental Risk and Youth Maladjustment: The Role of Youth Attributes. *Child Development*, 75(6), 1832–1849.
- Givens, E. M., & Reid, J. A. (2019). Developmental Trajectories of Physical Aggression and Nonaggressive Rule-Breaking During Late Childhood and Early Adolescence. *Criminal Justice and Behavior*, 46(3), 395–414. <https://doi.org/10.1177/0093854818803652>
- Healey, A., Knapp, M. & Farrington, D.P. (2004) Adult labour market implications of antisocial behaviour in childhood and adolescence: findings from a UK longitudinal study, *Applied Economics*, 36:2, 93-105, DOI: 10.1080/0003684042000174001
- Hetlevik, Ø., Bøe, T., Hysing, M. (2018). GP-diagnosed internalizing and externalizing problems and dropout from secondary school: a cross-sectional study, *European Journal of Public Health*, Volume 28, Issue 3, June 2018, Pages 474–479, <https://doi.org/10.1093/eurpub/cky026>
- Hoffmann, J.P. & Jones, M.S. (2020). Cumulative Stressors and Adolescent Substance Use: A Review of 21st-Century Literature. *Trauma Violence Abuse*. 2020 Dec 20:1524838020979674. doi: 10.1177/1524838020979674. Epub ahead of print. PMID: 33345723.
- Järvinen, M. og Bom, L.H. (2018). At vokse fra druk. Unge storforbrugeres syn på alkoholnormer. I Järvinen, M. (red): *Unge, alkohol og stoffer – et 10-årigt forløbsstudie*. København: Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Järvinen, M. og Ravn, S. (2018). At spille med dårlige kort: Unge hashbrugeres erfaringer med skole og arbejde. I Järvinen, M. (red): Unge, alkohol og stoffer – et 10-årigt forløbsstudie. København: Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

Jain, S., & Cohen, A. K. (2013). Behavioral adaptation among youth exposed to community violence: a longitudinal multidisciplinary study of family, peer and neighborhood-level protective factors. *Prevention science : the official journal of the Society for Prevention Research*, 14(6), 606–617. <https://doi.org/10.1007/s11121-012-0344-8>

Jewett, R., Sabiston, C. M., Brunet, J., O'Loughlin, E. K., Scarapicchia, T., & O'Loughlin, J. (2014). School sport participation during adolescence and mental health in early adulthood. *The Journal of adolescent health : official publication of the Society for Adolescent Medicine*, 55(5), 640–644. doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.04.018

Johnson, B. (2008) Teacher–student relationships which promote resilience at school: a micro-level analysis of students' views, *British Journal of Guidance & Counselling*, 36:4, 385-398, DOI: 10.1080/03069880802364528.

Kinge, J. M. m.fl. (2021). Parental income and mental disorders in children and adolescents: prospective register-based study. *International Journal of Epidemiology*, 2021, 1–13. doi: 10.1093/ije/dyab066

Kipping, R. R., Smith, M., Heron, J., Hickman, M., & Campbell, R. (2015). Multiple risk behaviour in adolescence and socio-economic status: findings from a UK birth cohort. *European journal of public health*, 25(1), 44–49. <https://doi.org/10.1093/eurpub/cku078>

Kling, J.R., Ludwig, J., Katz, L.F. (2005). Neighborhood effects on crime for female and male youth: Evidence from a randomized housing voucher experiment. *The Quarterly Journal of Economics*, 120 (1) (2005), pp. 87-130

Kutsyuruba, B., Klinger, D., & Hussain, A. (2015). Relationships among School Climate, School Safety, and Student Achievement and Well-Being: A Review of the Literature. *Revista De Educacion*, 3, 103-135.

Kwan, M., Bobko, S., Faulkner, G., Donnelly, P., & Cairney, J. (2014). Sport participation and alcohol and illicit drug use in adolescents and young adults: a systematic review of longitudinal studies. *Addictive behaviors*, 39(3), 497–506. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2013.11.006>

Lester, L., & Cross, D. (2015). The Relationship Between School Climate and Mental and Emotional Wellbeing Over the Transition from Primary to Secondary School. *Psychology of well-being*, 5(1), 9. <https://doi.org/10.1186/s13612-015-0037-8>

Leung, R.K., Toumbourou, K.W. & Hemphill, S.A. (2014). The effect of peer influence and selection processes on adolescent alcohol use: a systematic review of longitudinal studies, *Health Psychology Review*, 8:4, 426-457, DOI: 10.1080/17437199.2011.587961

Liu Y, Lintonen T, Tynjälä J, Villberg J, Välimaa R, Ojala K, Kannas L. (2018). Socioeconomic differences in the use of alcohol and drunkenness in adolescents: Trends in the Health Behaviour in School-aged Children study in Finland 1990-2014. *Scand J Public Health*. 2018 Feb;46(1):102-111. doi: 10.1177/1403494816684118.

Loades, M. E., Chatburn, E., Higson-Sweeney, N., Reynolds, S., Shafran, R., Brigden, A., Linney, C., McManus, M. N., Borwick, C., & Crawley, E. (2020). Rapid Systematic Review: The Impact of Social Isolation and Loneliness on the Mental Health of Children and Adolescents in the Context of COVID-19.

- Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 59(11), 1218–1239.e3.
<https://doi.org/10.1016/j.jaac.2020.05.009>
- Lubans D, Richards J, Hillman C, et al. (2016). Physical Activity for Cognitive and Mental Health in Youth: A Systematic Review of Mechanisms. *Pediatrics*.2016;138(3):e20161642
- McCaughey, D. M., Weymouth, B. B., Feinberg, M. E., & Fosco, G. M. (2019). Evaluating school and peer protective factors in the effects of interparental conflict on adolescent threat appraisals and self-efficacy. *Journal of adolescence*, 71, 28–37. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.12.005>
- Minh, A., Muhajarine, N., Janus, M., Brownell, M., & Guhn, M. (2017). A review of neighborhood effects and early child development: How, where, and for whom, do neighborhoods matter? *Health & place*, 46, 155–174. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2017.04.012>
- Moffitt T. E. (2018). Male antisocial behaviour in adolescence and beyond. *Nature human behaviour*, 2, 177–186.
- Møller, G. og Bentesen A. (2014). Ungdata i region sør 2012 – 2013. Kompetansesenter rus – region sør, Borgestadklinikken
- Møller, G. (2018). Kunnskapsgrunnlag – Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge. Helse direktoratet, IS-2696.
- Olsson CA, Romaniuk H, Salinger J, et al (2015). Drinking patterns of adolescents who develop alcohol use disorders: results from the Victorian Adolescent Health Cohort Study. *BMJ Open* 2016;6:e010455. doi: 10.1136/bmjopen-2015-010455
- Oslo Economics og Frishsentret (2020). Psykisk helse og uførhet blant unge. Oslo, oktober 2020.
- Piotrowska, P. J., Stride, C. B., Croft, S. E., & Rowe, R. (2015). Socioeconomic status and antisocial behaviour among children and adolescents: a systematic review and meta-analysis. *Clinical psychology review*, 35, 47–55. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2014.11.003>
- Piotrowska, P., Stride, C., Maughan, B., Goodman, R., McCaw, L., & Rowe, R. (2015). Income gradients within child and adolescent antisocial behaviours. *British Journal of Psychiatry*, 207(5), 385-391. doi:10.1192/bjp.bp.113.143636
- Piotrowska, P. J., Stride, C., Maughan, B., & Rowe, R. (2019). Mechanisms underlying social gradients in child and adolescent antisocial behaviour. *SSM - Population Health*, 7, [100353]. <https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2019.100353>
- Power, E. m.fl. (2015). The association between economic inactivity and mental health among young people: a longitudinal study of young adults who are not in employment, education or training. *Irish Journal of Psychological Medicine*, 32, pp 155-160 doi:10.1017/ipm.2014.85
- Quinn, P. D., & Fromme, K. (2010). Self-regulation as a protective factor against risky drinking and sexual behavior. *Psychology of addictive behaviors : journal of the Society of Psychologists in Addictive Behaviors*, 24(3), 376–385. <https://doi.org/10.1037/a0018547>
- Quon, E. C., & McGrath, J. J. (2014). Subjective socioeconomic status and adolescent health: a meta-analysis. *Health psychology : official journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association*, 33(5), 433–447. <https://doi.org/10.1037/a0033716>

- Ragelienė T. (2016). Links of Adolescents Identity Development and Relationship with Peers: A Systematic Literature Review. *Journal of the Canadian Academy of Child and Adolescent Psychiatry = Journal de l'Académie canadienne de psychiatrie de l'enfant et de l'adolescent*, 25(2), 97–105.
- Reiss F, Meyrose A-K, Otto C, Lampert T, Klasen F, Ravens-Sieberer U (2019). Socioeconomic status, stressful life situations and mental health problems in children and adolescents: Results of the German BELLA cohortstudy. *PLoS ONE* 14(3): e0213700. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0213700>
- Rew, L., & Wong, Y. J. (2006). A systematic review of associations among religiosity/spirituality and adolescent health attitudes and behaviors. *The Journal of adolescent health: official publication of the Society for Adolescent Medicine*, 38(4), 433–442. doi.org/10.1016/j.jadohealth.2005.02.004
- Ribeaud, D., & Eisner, M. (2010). Risk factors for aggression in pre-adolescence: Risk domains, cumulative risk and gender differences - Results from a prospective longitudinal study in a multi-ethnic urban sample. *European Journal of Criminology*, 7(6), 460–498. <https://doi.org/10.1177/1477370810378116>
- Rodwell, L., Romaniuk, H., Nilsen, W., Carlin, J., Lee, K., & Patton, G. (2018). Adolescent mental health and behavioural predictors of being NEET: A prospective study of young adults not in employment, education, or training. *Psychological Medicine*, 48(5), 861-871. doi:10.1017/S0033291717002434
- Ruiz-Hernández, J. A., Moral-Zafra, E., Llor-Esteban, B., & Jiménez-Barbero, J. A. (2018). Influence of parental styles and other psychosocial variables on the development of externalizing behaviors in adolescents: A systematic review. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 11, 9-21. <https://doi.org/10.5093/ejpalc2018a11>
- Russell, A.M. m.fl. (2020). Assessing the relationship between youth religiosity and their alcohol use: A meta-analysis from 2008 to 2018, *Addictive Behaviors*, Volume 106. doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106361.
- Ryan, S. M., Jorm, A. F., & Lubman, D. I. (2010). Parenting factors associated with reduced adolescent alcohol use: a systematic review of longitudinal studies. *The Australian and New Zealand journal of psychiatry*, 44(9), 774–783. <https://doi.org/10.1080/00048674.2010.501759>
- Sagatun, Å., Wentzel-Larsen, T., Heyerdahl, S., & Lien, L. (2016). Mental health in adolescence and subsequent receipt of medical benefits in young adulthood: The mediating role of upper secondary school completion. *Scandinavian Journal of Public Health*, 44(4), 431–438. <https://doi.org/10.1177/1403494815622309>
- Scholes-Balog, K. E., Hemphill, S. A., Kremer, P. J., & Toumbourou, J. W. (2016). Relationships Between Sport Participation, Problem Alcohol Use, and Violence: A Longitudinal Study of Young Adults in Australia. *Journal of interpersonal violence*, 31(8), 1501–1530. doi.org/10.1177/0886260514567962
- Steketee, Majone & Jonkman, Harrie & Berten, Hans & Vettenburg, Nicole. (2013). Alcohol use among adolescents in Europe: Environmental research and preventive actions. Utrecht, April 2013
- Stoddard, S. A., Zimmerman, M. A., & Bauermeister, J. A. (2012). A longitudinal analysis of cumulative risks, cumulative promotive factors, and adolescent violent behavior. *Journal of Research on Adolescence*, 22(3), 542–555.
- Sønderlund, A. L., O'Brien, K., Kremer, P., Rowland, B., De Groot, F., Staiger, P., Zinkiewicz, L., & Miller, P. G. (2014). The association between sports participation, alcohol use and aggression and violence: a systematic review. *Journal of science and medicine in sport*, 17(1), 2–7. doi.org/10.1016/j.jsams.2013.03.011

- Thapa, A., Cohen, J., Guffey, S., & Higgins-D'Alessandro, A. (2013). A Review of School Climate Research. *Review of Educational Research*, 83(3), 357–385. doi.org/10.3102/0034654313483907
- Umblijs, J., von Simson, K. og Mohn F. (2019). boligens betydning for annen velferd. En gjennomgang av nasjonal og internasjonal forskning. Institutt for samfunnsforskning, rapport 2019:1.
- Visser, K., Bolt, G., Finkenauer, C., Jonker, M., Weinberg, D., & Stevens, G. (2021). Neighbourhood deprivation effects on young people's mental health and well-being: A systematic review of the literature. *Social science & medicine* (1982), 270, 113542. doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113542
- Vukojević, M. m.fl. (2014). Parental socioeconomic status as a predictor of physical and mental health outcomes in children – literature review. *Acta Clin Croat* 2017; 56:742-748 Review. doi: 10.20471/acc.2017.56.04.23
- Vyncke, V., De Clercq, B., Stevens, V. et al. (2013). Does neighbourhood social capital aid in levelling the social gradient in the health and well-being of children and adolescents? A literature review. *BMC Public Health* 13, 65. doi.org/10.1186/1471-2458-13-65
- Walters, G.D. (2020). Prosocial Peers as Risk, Protective, and Promotive Factors for the Prevention of Delinquency and Drug Use. *J Youth Adolescence* 49, 618–630. https://doi.org/10.1007/s10964-019-01058-3
- Yap, M. B., Pilkington, P. D., Ryan, S. M., & Jorm, A. F. (2014). Parental factors associated with depression and anxiety in young people: a systematic review and meta-analysis. *Journal of affective disorders*, 156, 8–23. https://doi.org/10.1016/j.jad.2013.11.007
- Yap, M., Cheong, T., Zaravinos-Tsakos, F., Lubman, D. I., & Jorm, A. F. (2017). Modifiable parenting factors associated with adolescent alcohol misuse: a systematic review and meta-analysis of longitudinal studies. *Addiction* (Abingdon, England), 112(7), 1142–1162. https://doi.org/10.1111/add.13785
- Zhou, J., & Heim, D. (2014). Sports and Spirits: A Systematic Qualitative Review of Emergent Theories for Student-Athlete Drinking. *Alcohol and alcoholism* (Oxford, Oxfordshire), 49(6), 604–617. doi.org/10.1093/alcalc/agu061
- Østhus, S., Mäkelä, P., Norström, T. og Rossow, I. (2016). Sosial ulikhet i alkoholbruk og alkoholrelatert sykkelighet og dødelighet. Helsedirektoratet, IS-2474.